

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ΝΟΜΟΣ 2477/1997 “Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Ελεγκτών-Επιθεωρητών
Δημόσιας Διοίκησης” Άρθρο 4, Παράγραφος 6)

[ΑΡ. ΠΡΩΤ. ΑΝΑΦΟΡΑΣ 10488/21-10-1999]

Θέμα:

**Προστασία ψυχικά πασχόντων ατόμων. Η δυνατότητα εγκατάστασης
και λειτουργίας ξενώνων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης ατόμων
που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές σε περιοχές αμιγούς κατοικίας**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Μαρία Μητροσύλη
Επιστήμονες: Παναγιώτης Τσακανίκας

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1999

---

25 Οκτωβρίου 1999

Αριθμ.Πρωτ.10488/1999

Ειδικός Επιστήμονας: Παναγιώτης Τσακανίκας

72 89 735

Κύριο Δημοσθένη Λαγάρα
Προϊστάμενο Διεύθυνσης Πολεοδομίας
Νομαρχία Αθηνών
Τομέας Ανατολικής Αθήνας

Κύριε Λαγάρα,

Το επιστημονικό σωματείο με την επωνυμία «Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου» υπέβαλε αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη, με την οποία διαμαρτύρεται για το χαρακτηρισμό με την από 13.10.1999 έκθεση αυτοψίας της Υπηρεσίας σας, ως «αυθαίρετης χρήσης», της λειτουργίας του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», που έχει εγκατασταθεί εντός των ορίων του Δήμου Ν. Ψυχικού.

Συγκεκριμένα το προαναφερόμενο σωματείο ίδρυσε το έτος 1993 και εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι σήμερα το Κοινοτικό Σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», το οποίο ήταν εγκατεστημένο εντός των ορίων του Δήμου Χολαργού. Στο σπίτι αυτό διαμένουν μόνιμα 10 άτομα, τα οποία παρουσιάζουν κινητικές αναπηρίες, μαθησιακές και άλλες δυσκολίες και διαβιούν με την υποστήριξη και τη φροντίδα ομάδας ειδικών ψυχικής υγείας και προσωπικού φροντίδας. Το Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ» εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας (Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας) και επιχορηγείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, ήδη δε μετά την ψήφιση του Ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις» υπέβαλλε από τις 10.6.1999 την κατ'άρθρ. 17 παρ.1 δήλωση προς τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας για την επί διετία τουλάχιστον συνέχιση της λειτουργίας του.

Μετά τη λήξη της μίσθωσης του οικήματος επί της οδού Αετιδών 25 στο Χολαργό, στο οποίο επί 6 χρόνια λειτουργούσε απρόσκοπτα και με πολύ θετικά αποτελέσματα το Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», παρουσιάστηκε η ανάγκη άμεσης μεταφοράς του Κοινοτικού σπιτιού και εγκατάστασής του σε νέο οίκημα, που βρίσκεται στο Ν. Ψυχικό και επί της οδού 28^{ης} Οκτωβρίου αριθμ. 11, λόγω της πρόθεσης των ιδιοκτητών να προβούν σε ανοικοδόμηση του ακινήτου.

Η υπηρεσία σας μετά την κοινοποίηση σ' αυτή εξώδικης δήλωσης και διαμαρτυρίας κατοίκων της περιοχής, όπου έχει εγκατασταθεί το συγκεκριμένο κοινοτικό σπίτι, προέβη σε αυτοψία, η οποία διενεργήθηκε από τους υπαλλήλους της Διεύθυνσής σας κ. Ξηντάρη και κ. Μίχο και οδήγησε στη σύνταξη της από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή κρίθηκε ότι η λειτουργία του προαναφερθέντος κοινοτικού σπιτιού, που αποτελεί μονάδα ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης - ξενώνα, ήτοι χώρο διαβίωσης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, αποτελεί αλλαγή χρήσης γης, η οποία απαγορεύεται από το Εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο της πόλεως του Ν. Ψυχικού.

Από την έρευνα του νομοθετικού πλαισίου προέκυψε σαφώς ότι η λειτουργία του κοινοτικού σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», όπου όπως προαναφέρθηκε διαμένουν μονίμως 10 άτομα, παρανόμως κρίθηκε ως μη επιτρεπόμενη από το Πολεοδομικό σχέδιο χρήση γης σε περιοχή αμιγούς κατοικίας και η σχετική έκθεση αυτοψίας είναι ανακλητέα κατά το μέτρο που για τον προσδιορισμό της έννοιας της κατοικίας, δεν λήφθηκε υπόψη η υπό του ΓΟΚ/85 προσδιορισθείσα ως τέτοια, αλλά προφανώς έγινε αναγωγή στην έννοια που ο Αστικός Κώδικας αποδίδει στην κατοικία.

Ειδικότερα σύμφωνα με το αρθρ. 2 του ΓΟΚ/1985 για τον προσδιορισμό της πολεοδομικής έννοιας της κατοικίας και το χαρακτηρισμό ενός κτιρίου ως κατοικίας, αποφασιστικό κριτήριο αποτελεί ο προορισμός του, ο οποίος πρέπει να τείνει στη παραμονή (μόνιμη ή προσωρινή) ανθρώπων (Βλ. αντί άλλων Δ. Χριστοφιλόπουλου, Ο ΓΟΚ/1985, σελ. 17).

Εξάλλου, με τη διάταξη του αρθρ.3 της υπ' αριθμ. 3046/304/3.2.1989 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ Δ 59), ρυθμίστηκε το θέμα της ταξινόμησης των κτιρίων και των δομικών κατασκευών, σύμφωνα με τη χρήση τους και ως εκ τούτου προσδιορίστηκε και η πολεοδομική έννοια της «κατοικίας», όπου, σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, ανήκουν όσα κτίρια ή τμήματα κτιρίων χρησιμοποιούνται για να παρέχουν στους ενοίκους τους χώρους κατάλληλους τουλάχιστον για ύπνο και σωματική υγιεινή και καθαριότητα, όπου οι ένοικοί τους

διαμένουν μόνιμα ή εποχιακά. Τα κτίρια αυτά, σύμφωνα πάντα με τον κτιριοδομικό κανονισμό, μπορεί να είναι κτίρια τριών ή περισσότερων διαμερισμάτων, μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες και κοινόβια.

Με βάση λοιπόν την προαναφερόμενη έννοια της κατοικίας, οι συντάκτες της έκθεσης αυτοψίας παρά το νόμο έκριναν ότι η λειτουργία του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», δεν εμπίπτει στην έννοια της κατοικίας, αγνοώντας το γεγονός ότι σ' αυτό διαμένουν μόνιμα δέκα άτομα, που αναπτύσσουν όλες τις καθημερινές δραστηριότητες τους και καλύπτουν το σύνολο των βιοτικών τους αναγκών εντός του χώρου αυτού, ζώντας υπό μορφή οικογένειας.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας», το Κράτος έχει την ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας που έχουν σκοπό την πρόληψη, τη διάγνωση τη θεραπεία την περίθαλψη καθώς και την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση .....(αρθρ.1) και ότι οι μονάδες και τα προγράμματα όπου παρέχονται υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης για ενήλικες παιδιά και εφήβους είναι .....οι ξενώνες, τα προστατευόμενα διαμερίσματα και οι φιλοξενούσες οικογένειες (αρθ.9 παρ.1). Εξάλλου οι μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, ειδικότερα, οι ξενώνες καθώς και τα προγράμματα προστατευόμενων διαμερισμάτων και φιλοξενουσών οικογενειών έχουν σκοπό την τοποθέτηση και ψυχιατρική παρακολούθηση σε χώρους διαβίωσης, θεραπείας και υποστήριξης για μακροχρόνια ή βραχεία παραμονή των ατόμων με ψυχικές διαταραχές..... όταν δεν έχουν στέγη (αρθρ.9 παρ.2) ή δική τους οικογένεια. Αναφορικά δε με τον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των ξενώνων ορίζεται στην παράγραφο 3 του αρθρ.9 του Ν. 2716/1999 ότι συνιστώνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών, Υγείας και Πρόνοιας και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού μετά από πρόταση της αρμόδιας κατά τόπο Τομεακής Επιτροπής Ψυχικής Υγείας, ως αποκεντρωμένες μονάδες του νοσοκομείου του ν.δ.2592/1953 και του ν.1397/1983...με σκοπό την παροχή ιδίως στεγαστικών, θεραπευτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών.

Επίσης στη διάταξη του αρθρ. 11 παρ.1 του ν. 2716/1999 ορίζεται ότι επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα....., αποκλειστικά κέντρων ημέρας, προστατευόμενων διαμερισμάτων, οικοτροφείων, ξενώνων, ειδικών κέντρων κοινωνικής επανένταξης και ειδικών μονάδων αποκατάστασης και επαγγελματικής

επανεένταξης. ....Οι μονάδες αυτές των φυσικών και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου εντάσσονται στον αντίστοιχο Τομέα Ψυχικής Υγείας (Το.Ψ.Υ.) και λαμβάνουν άδεια ίδρυσης από τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας (αρθ.11 παρ.2). Στη διάταξη δε του αρθρ. 3 παρ.3 του Ν. 2716/1999 ορίζεται ότι με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας και του τυχόν κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού ορίζονται οι Μονάδες Ψυχικής Υγείας που εντάσσονται και λειτουργούν σε κάθε Τομέα Ψυχικής Υγείας, στις οποίες περιλαμβάνονται οι μονάδες ψυχικής υγείας, που ανήκουν στα νοσοκομεία του ν.δ. 2592/1953 και του ν. 1397/1983, οι μονάδες ψυχικής υγείας που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα καθώς και οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης.

Από το σύνολο των παραπάνω διατάξεων προκύπτει το συμπέρασμα ότι με το ν.2716/1999 καθιερώνεται ένα εθνικό σύστημα υπηρεσιών ψυχικής υγείας, υπό κρατική εποπτεία και έλεγχο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται και οι «ξενώνες», που αποτελούν μονάδες αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα και έχουν ως κύριο προορισμό τη διαβίωση των ατόμων αυτών (στέγαση και παραμονή) εντός του απαιτούμενου οικιστικού περιβάλλοντος, ώστε να είναι δυνατή όχι μόνο η ενίσχυση της οικογενειακής δομής τους, αλλά και η πλήρης κοινωνική επανεένταξη των ατόμων. Στο σύστημα αυτό εντάσσονται και οι μονάδες εκείνες που ιδρύονται από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ελέγχονται και εποπτεύονται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και αποβλέπουν στον ίδιο δημόσιο σκοπό, την αποκατάσταση και την επανεένταξη ατόμων που παρουσιάζουν ψυχοκοινωνικά και άλλα προβλήματα.

Με βάση τον προαναφερόμενο εννοιολογικό προσδιορισμό των «ξενώνων» καθίσταται σαφές ότι και με βάση αυτή την προσέγγιση, η λειτουργία του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ» αποτελεί χρήση που εντάσσεται στην έννοια της κατοικίας και άρα επιτρέπεται από το Εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο του Ν. Ψυχικού, αφού κυρίαρχο και βασικό στοιχείο της λειτουργίας τους αποτελεί η διαβίωση ατόμων σε ένα περιβάλλον που τείνει και επιδιώκει να αντικαταστήσει την ανυπαρξία οικογένειας και στέγης. Οι ένοικοι του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», έχουν ενταχθεί πλήρως στη μονάδα αυτή αποκατάστασης, αντιμετωπίζοντας αυτή σαν «το δικό τους σπίτι» έχουν διαμορφώσει τον κύκλο των καθημερινών δραστηριοτήτων τους με επίκεντρο το οίκημα αυτό και την ευρύτερη περιοχή στην οποία εντάσσεται. Έτσι μόνο καθίσταται δυνατόν να επιτευχθεί ο σκοπός της αποκατάστασης και της

επανετάξης στον οποίο απέβλεψε ο νομοθέτης με την καθιέρωση του συστήματος του Ν. 2716/1999.

Σε κάθε όμως περίπτωση, οι ξενώνες των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα αποτελούν μονάδες αποκατάστασης των προσώπων, τα οποία διαβιούν σ' αυτούς, υποστηρίζονται με θεραπευτικά και άλλα μέτρα αποκατάστασης και λειτουργούν κάτω από κρατική εποπτεία και επιχορήγηση. Με οποιαδήποτε όμως μορφή και αν λειτουργούν αποτελούν τμήμα του εθνικού συστήματος αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, εντάσσονται δε στην έννοια των κτιρίων κοινωνικής πρόνοιας, που σύμφωνα με το αρθ. 5 της υπ' αριθμ. 13515/Π – 325/1990 πράξης αναθεώρησης του Εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου του Ν. Ψυχικού του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής (ΦΕΚ Δ 294/1990) αποτελούν επιτρεπόμενη χρήση αμιγούς κατοικίας.

Από το σύνολο των παραπάνω διατάξεων προκύπτει σαφώς ότι ο τρόπος με τον οποίο η Υπηρεσία σας αντιμετώπισε τη λειτουργία εντός των ορίων του Δήμου Ν. Ψυχικού του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ» και η σύνταξη της από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας, όπου διαπιστώνεται, χωρίς μάλιστα να αιτιολογείται με σαφήνεια, η αλλαγή χρήσης της διώροφης οικοδομής από κατοικία σε ξενώνα ατόμων με ειδικές ανάγκες, προφανώς οφείλεται στην αρχική αρνητική αντίδραση των περιοίκων στην μετεγκατάσταση του σπιτιού και φυσικά αντίκειται στο γράμμα της πολεοδομικής νομοθεσίας, καθώς και στο γράμμα, το πνεύμα και το σκοπό στον οποίο αποβλέπει ο πρόσφατος ν. 2716/1999, ο οποίος δεν είχε τεθεί υπόψη σας.

Περαιτέρω η εμφάνιση της συγκεκριμένης χρήσης του οικήματος ως παράνομης σε συνδυασμό με τις αντιδράσεις των περιοίκων, οι οποίοι δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το ρόλο και τη σημασία των ξενώνων, ως μονάδων αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, διαμορφώνει ένα κλίμα «ρατσιστικής» αντιμετώπισης συγκεκριμένης ομάδας πολιτών και ενισχύει τον κοινωνικό αποκλεισμό τους, κατά τρόπο που αντιβαίνει τόσο στις διεθνείς προστατευτικές συνθήκες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όσο και στους γενικώς παραδεδεδεγμένους κανόνες της επιστήμης.

Παράλληλα, η έκδοση μιας τέτοιας πράξης και οι συνέπειες που εκπορεύονται από την αντίστοιχη διοικητική πρακτική θίγουν τα συνταγματικά δικαιώματα της συγκεκριμένης ευαίσθητης και χρήζουσας ιδιαίτερης φροντίδας ομάδας πολιτών, όπως αυτά κατοχυρώνονται στα αρθ. 2, 5 και 21 Σ, τα οποία κατοχυρώνουν την

προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την ελευθερία του ατόμου καθώς και το κοινωνικό δικαίωμα της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας.

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι η σύνταξη της προαναφερόμενης από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας και ο υπολογισμός των επιβαλλόμενων προστίμων, αντίκειται στις προαναφερόμενες συνταγματικές διατάξεις, στην πολεοδομική νομοθεσία καθώς και στο ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις» και τείνει να αναιρέσει την πρώτη προσπάθεια για οργανωμένη και λειτουργική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας στη χώρα μας και για το λόγο αυτό είναι αμέσως ανακλητέα.

Επισημαίνω μάλιστα ότι η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να προβαίνουν στην ανάκληση των παρανόμων πράξεων είναι ευθεία και δεν εξαρτάται από την υποβολή ένστασης εκ μέρους του διοικουμένου. Πηγάζει δε από την αρχή της νομιμότητας, η οποία επιβάλλει και στη συγκεκριμένη περίπτωση την άμεση ανάκληση της σχετικής πράξης, ώστε να αποφεύγονται τόσο οι εσφαλμένες εντυπώσεις στους ενδιαφερόμενους τρίτους όσο και οι προβληματικές καταστάσεις για τα άτομα που κατοικούν στο Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», που ομολογουμένως χρήζουν ιδιαίτερου σεβασμού και φροντίδας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία και αναμένω τις δικές σας ενέργειες, το συντομότερο δυνατό, παραμένοντας πάντα στη διάθεσή σας, τόσο εγώ όσο και ο συνεργάτης μου κύριος Παναγιώτης Τσακανίκας για οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συνδρομή.

Με τιμή

Δρ. Μαρία Μητροσύλη

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση: Κυρία Ελένη Μπεσμπέα, Νομάρχη Αθηνών

Κοινοποίηση: Κύριο Α. Βερζυγιάννη, Δήμαρχο Ν. Ψυχικού

Κοινοποίηση: Κύριο Πέτρο Γιανουλάτο, Προϊστάμενο Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας

Κοινοποίηση: ΕΨΥΠΕ